

Obsah

ÚVOD	9
1. ROPA	11
1.1 VZNIK, TĚŽBA A DOPRAVA ROPY	11
1.1.1 Teorie o vzniku ropy	11
1.1.2 Naleziště ropy	12
1.1.3 Hledání ropných ložisek	12
1.1.4 Vrtání na ropu	14
1.1.4.1 Vliv vrtání na ropu na životní prostředí	17
1.1.5 Těžba ropy	17
1.1.6 Zásoby ropy	18
1.1.7 Ropa v České republice	21
1.1.8 Spotřeba ropy ve světě a v ČR	22
1.1.9 Zásoby ropy	22
1.1.10 Náhradní zdroje ropy	23
1.1.11 Cena ropy	23
1.1.12 Doprava ropy	23
1.2 SLOŽENÍ ROPY	26
1.2.1 Základní složení ropy	26
1.2.2 Sirné sloučeniny	27
1.2.3 Kyslíkaté sloučeniny	28
1.2.4 Dusíkaté sloučeniny	29
1.2.5 Vysokomolekulární sloučeniny	29
1.2.6 Klasifikace rop	30
1.2.7 Úprava ropy	30
1.2.7.1 Odvodnění a odsolení ropy	30
2. ZPRACOVÁNÍ ROPY	31
2.1 VYPAŘOVÁNÍ KAPALIN	33
2.1.1 Diferenciální vypařování	33
2.1.2 Rovnovážné vypařování	34
2.1.3 Vliv tlaku na bod varu	34
2.2 ZAŘÍZENÍ PRO DESTILACI ROPY	35
2.2.1 Trubková pec	35
2.2.2 Destilační kolony	36
2.2.2.1 Zpětný tok (reflux)	37
2.2.2.2 Vařák (reboiler)	38
2.2.2.3 Boční kolonky	38
2.3 KOLONY PRO DESTILACI ROPY	40
2.3.1 Atmosférická kolona	40
2.3.2 Odpařovací kolona	40
2.3.3 Vakuová kolona	41
2.3.4 Stabilizační kolona	42
2.3.5 Redestilační kolona	42

2.3.6	Speciální destilace	42
2.3.6.1	Azeotropická destilace	42
2.3.6.2	Extrakční destilace	43
2.3.6.3	Superfrakcionace	44
2.3.6.4	Katalytická destilace	44
2.3.6.5	Mžiková destilace	44
2.3.6.6	Molekulová destilace	45
3.	ZÁKLADNÍ ZPRACOVÁNÍ FRAKČÍ Z ATMOSFÉRICKÉ DESTILACE	46
3.1	RAFINÉRSKÉ PLYNY	46
3.1.1	Dělení uhlovodíkových plynů:	47
3.1.2	Rafinace uhlovodíkových plynů	48
3.1.3	Použití uhlovodíkových plynů	48
3.2	POHONNÉ HMOTY	48
3.2.1	Odsíření pohonných hmot	48
3.2.1.1	Extrakce do alkalických roztoků	48
3.2.1.2	Přeměna merkaptanů na disulfidy - slazení	49
3.2.1.3	Hydrogenační odsíření	49
3.2.2	Rafinace frakcí z atmosférické destilace	49
4.	ZÁKLADNÍ ZPRACOVÁNÍ FRAKČÍ Z VAKUOVÉ DESTILACE ROPY	52
4.1	RAFINACE VAKUOVÝCH DESTILÁTŮ	52
4.1.1	Rafinace olejů	53
4.1.1.1	Rafinace kyselinou sírovou	53
4.1.1.2	Rafinace louhem (louhování)	55
4.1.1.3	Rafinace selektivními rozpouštědly	55
4.1.1.4	Hydrogenační rafinace	57
4.1.1.5	Adsorpční rafinace	60
5.	ODPARAFÍNOVÁNÍ OLEJŮ	63
5.1	OCHLAZOVÁNÍ BEZ ROZPOUŠTĚDLA (lisová parafínka).	64
5.1.1	Pocení gače	65
5.2	OCHLAZOVÁNÍ S ROZPOUŠTĚDLY (rozpouštědlová parafínka)	65
5.2.1	Odolejování gače	66
5.2.2	Tvorba aduktů s močovinou (thiomočovinou)	67
5.3	ODPARAFÍNOVÁNÍ POMOCÍ MOLEKULOVÝCH SÍT	68
5.4	ADSORPČNÍ SEPARACE PARAFÍNŮ	68
5.5	BIOLOGICKÉ ODPARAFÍNOVÁNÍ	68
5.6	KATALYTICKÁ ISOMERACE N-ALKANŮ NA ISOALKANY	69
5.7	TERMICKÉ ODPARAFÍNOVÁNÍ (visbreaking)	70
6.	ZPRACOVÁNÍ VAKUOVÝCH ZBYTKŮ	71
6.1	ODASFALTOVÁNÍ OLEJŮ	71
7.	KRAKOVÁNÍ A KOKSOVÁNÍ	73
7.1	TERMICKÉ KRAKOVÁNÍ	73
7.1.1	Koksování	76
7.1.1.1	Pozdržené koksování	77
7.1.1.2	Fluidní koksování	77

7.2 KATALYTICKÉ KRAKOVÁNÍ	78
7.2.1 Fluidní katalytické krakování (FCC) (Fluid Catalytic Cracking)	80
7.2.2 Termoforové katalytické krakování (TCC) (Thermoform Catalytic Cracking)	81
7.3 HYDROGENAČNÍ KRAKOVÁNÍ (HYDROKRAKOVÁNÍ)	83
7.4 HLUBOKÉ ZPRACOVÁNÍ ROPY	86
7.4.1 Kombinace odasfaltování-hydrogenace-FCC-alkylace	86
7.4.2 Kombinace hydrokrakování - koksování	87
7.4.3 Kombinace FCC - visbreaking - alkylace	87
8. SYNTÉZA PALIV	88
8.1 POLYMERACE	88
8.1.1 Katalytická polymerace	89
8.1.1.1 Kationtová polymerace	89
8.1.1.2 Aniontová polymerace	90
8.2 ALKYLACE	90
8.2.1 Termická alkylace: Výroba neohexanu	90
8.2.2 Kationtová alkylace	91
8.2.2.1 Alkylace isoalkanu	91
8.2.2.2 Alkylace aromátů	92
8.3 ISOMERACE	93
8.3.1 Kationtová isomerace	93
9. VÝROBA POHONNÝCH HMOT	95
9.1 BENZINY	95
9.1.1 Automobilní benziny	95
9.1.1.1 Oktanové číslo	98
9.1.1.2 Reformování benzinů	99
9.1.1.3 Antidetonaátory	101
9.1.1.4 Alkoholy a ethery	103
9.1.1.5 Vlastnosti benzinů	107
9.1.1.6 Aditivace benzinů	108
9.1.2 Letecké benziny	108
9.1.3 Technické benziny	109
9.2 PETROLEJ	110
9.2.1 Petrolej na svícení	110
9.2.2 Petrolej letecký	110
9.3 MOTOROVÁ NAFTA	112
9.3.1 Cetanové číslo	113
9.3.2 Dieselův index	115
9.3.3 Složení výfukových plynů	117
10. VÝROBA MAZACÍCH PROSTŘEDKŮ	119
10.1 MAZÁNÍ	119
10.2 MAZACÍ OLEJE	122
10.2.1 Důležité vlastnosti olejů	122
10.2.1.2 Viskozitní index	123
10.2.2 Aditivace mazacích olejů	125
10.2.3 Motorové zkoušky olejů	127

10.2.4	Syntetické oleje	127
10.2.5	Použití mazacích olejů	128
10.3	PLASTICKÁ MAZIVA	130
10.3.1	Vlastnosti složek plastických maziv	130
10.3.1.1	Mazací oleje	130
10.3.1.2	Zpevňovadla	130
10.3.1.3	Příspěvky do plastických maziv	131
10.3.2	Výroba plastických maziv	131
10.3.2.1	Biodegradabilní maziva	131
10.3.3	Mazání plastickými mazivy	132
11.	REGENERACE A LIKVIDACE UPOTŘEBENÝCH MAZACÍCH OLEJŮ	133
11.1	REGENERACE UMO	134
11.2	LIKVIDACE UMO	137
12.	ASFALTY	139
12.1	OXIDACE (FOUKÁNÍ) ASFALTU	140
12.2	ASFALTY V SILNIČNÍM STAVITELSTVÍ	140
13.	PETROCHEMIE	142
13.1	VÝROBA VODÍKU	142
13.2	VÝROBA NENASYCENÝCH UHLOVODÍKŮ	147
13.2.1	Dehydrogenace alkanů	148
13.2.1.1	Výroba ethylenu:	149
13.2.2	Reakce alkenů:	154
13.3	AROMATICKÉ UHLOVODÍKY	161
13.3.1	Separace arómátů	162
13.3.2	Rozdělení arómátů C ₈	162
13.3.3	Reakce arómátů:	163
14.	NÁHRADNÍ ZDROJE ROPY	165
14.1	OLEJOVÉ BŘIDLICE	165
14.1.1	Zpracování olejů z břidelic:	167
14.2	BITUMENÓZNÍ (ROPNÉ) PÍSKY	168
15.	OBNOVITELNÉ ZDROJE PALIV	171
15.1	PEVNÁ PALIVA Z BIOMASY	172
15.2	KAPALNÁ PALIVA Z BIOMASY	174
15.2.1	Ethanol	174
15.2.2	Rostlinné oleje	177
15.2.2.1	Výroba řepkového oleje	177
15.2.2.2	Methylestery rostlinných olejů	178
15.2.2.3	Výroba methylesterů řepkového oleje (MEĚO)	180
15.3	PLYNNÁ PALIVA Z BIOMASY	183
15.3.1	Bioplyn	183
15.3.2	Skládkový plyn	186
15.3.3	Dřevoplyn	186

16. ALTERNATIVNÍ PALIVA	188
16.1 ALKOHOLY (A ETHERY)	188
16.1.1 Výroba a použití alkoholů	192
16.1.1.1 Methanol	192
16.1.1.2 Ethylalkohol	195
16.1.1.3 Isopropylalkohol (IPA)	196
16.1.1.4 Terc.butanol (TBA)	196
16.2 ETHERY	196
16.2.1 Methyl-terc.butylether (MTBE) (2-methoxy-2-methylpropan)	197
16.2.2 Ethyl-terc.butylether (ETBE) (2-ethoxy-2-methylpropan)	198
16.2.3 Terc.amylmethylether (TAME)	198
16.2.4 Diisopropylether (DIPE) (2,2' -oxybispropan)	199
16.3 POHONNÉ HMOTY NA BÁZI PLYNŮ	200
16.3.1 Svítiplyn	201
16.3.2 Zemní plyn	201
16.3.3 Propan-butan (PB, LPG):	204
17. BIOLOGICKÉ ODBOURÁVÁNÍ UHLOVODÍKŮ	207
17.1 MECHANISMUS BIOLOGICKÉHO ODBOURÁVÁNÍ UHLOVODÍKŮ	207
17.2 BIOLOGICKÉ ODBOURÁVÁNÍ JEDNOTLIVÝCH TYPŮ UHLOVODÍKŮ	209
17.3 VYUŽITÍ MIKROORGANISMŮ PRO ZVÝŠENÍ TĚŽBY ROPY	211
17.4 BIOLOGICKÁ ROZLOŽITELNOST PALIV A MAZIV	212
18. ROPA A ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	214
18.1 TĚŽBA ROPY	214
18.2 ROPNÉ HAVÁRIE	214
18.2.1 Likvidace ropných havárií	216
18.2.1.1 Materiály pro likvidaci ropných havárií	216
18.3 TĚKAVÉ ORGANICKÉ LÁTKY V OVZDUŠÍ	218
18.3.1 Emisní faktory	219
18.3.1.1 Zdroje emisí při zpracování ropy	219
18.3.2 Plnění nádrží aut a skladovacích nádrží:	221
18.3.3 Rekuperace uhlovodíkových par (RUP)	223
18.3.4 Emise methanu	224
18.3.5 Složení výfukových plynů	224
19. SKLADOVÁNÍ ROPY A ROPNÝCH PRODUKTŮ	228
19.1 SKLADOVACÍ NÁDRŽE	228
19.1.1 Nadzemní nádrže	228
20. KLASIFIKACE OLEJŮ	232
20.1 KLASIFIKACE PODLE VSKOZITY	232
20.1.1 Viskozitní třídy SAE pro motorové oleje	232
20.1.2 Viskozitní třídy SAE pro převodové oleje	233
20.2 KLASIFIKACE MOTOROVÝCH OLEJŮ PODLE VÝKONOSTI	233
20.2.1 Klasifikace API (API = American Petroleum Institute)	233
20.2.2 Nová klasifikace API	234

20.2.3 Společná klasifikace API, ASTM a SAE (ASTM = American Society for Testing Materials)	234
20.2.4 Výkonnostní třídy převodových olejů	236
20.2.5 Klasifikace CCMC	236
20.2.6 Klasifikace ACEA	237
20.2.7 KLASIFIKACE DIN	238
20.2.8 Klasifikace ISO (International Standards Organization)	238
21. KLASIFIKACE PLASTICKÝCH MAZIV	239
21.1 KLASIFIKACE ISO 6743/9	239
21.2 KLASIFIKACE PLASTICKÝCH MAZIV DLE DIN	241
22. PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ V OBLASTI PALIV, MAZACÍCH A TOPNÝCH OLEJŮ.	243
22.1 BENZINY	243
22.2 MOTOROVÉ NAFTY	245
22.3 ZPŮSOB ŘEŠENÍ UVEDNÝCH POŽADAVKŮ	247
22.4 MAZACÍ OLEJE	250
22.4.1 Motorové oleje	250
22.5 TOPNÉ OLEJE (TO)	251
22.6 Prodej pohonných hmot v České republice	253
22.7 SPOTŘEBA MAZACÍCH OLEJŮ	254
22.8 SPOTŘEBA TOPNÝCH OLEJŮ	254
22.9 PRODUKCE ASFALTŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ	254
23. PŘÍLOHY	255
23.1 PŘÍLOHA 1 - Tabulky	255
23.2 PŘÍLOHA 2 - Různé způsoby extrakce	259
23.3 PŘÍLOHA 3 - Alkoholy na bázi neopentanu	260
23.4 PŘÍLOHA 4 - Přehled VOC (podle abecedy)	261
23.5 PŘÍLOHA 5 - VOC uhlovodíky	265
POUŽITÁ LITERATURA	267